

טבילת אש

נוסעי המשט הטורקי נכלאו למשך 48 שעות במתקן החדש והחדיש ביותר של שירות בתי הסוהר - כלא 'אלה' - הנמצא עדיין בהרצה ■ איש לא העלה בדעתו כי בבת-אחת יצטרך הכלא לקלוט מאות אסירים מ-30 מדינות בסיטואציה קשה ומורכבת, בעלת השלכות פוליטיות ובינלאומיות ■ האירוע עבר בשלום

מאת: עין'ה גבע

הגיעה בעקבות הכתף הרחבה שנתן שב"ס לסגל בית הסוהר והעזרה המסיבית שהגיעה כבר בבוקר מהמחוז. "בשטח כבר היו ממ"ז גונדר אלי גביון ועשרות אנשי מקצוע מיומנים ומלאי מוטיבציה מכל רחבי שב"ס".

שלום הרים את מבטו ושלה את החיוך הידוע שלו אל פקודיו. "זה הרגע בו ידענו שאנחנו בידיים טובות ושנעשה כל מה שצריך על הצד הטוב ביותר", יספר אחר כך ממ"ן יוסי קריספיל, מפקד המשמרת ו"האיש שהסתכל לאסירים בלבן של העיניים", כפי שתיאר אותו שלום. אבל הדר וייסמן, 27, שמונתה זה עתה למפקדת אגף הנשים בכלא לא היתה שקטה. "לא ידעתי לקראת מה אני הולכת. אף אחד לא ידע איך הם יתנהגו. חששתי שאם זה יהיה כמו על הספינה, נמצא את עצמנו במצב מורכב". גם ממ"ן הילה פסטרנק לא חשה רגועה. היא סיימה רק כמה ימים קודם קורס קצינים, אחרי שגויסה מעבודתה בחברת הזכייין לשורות שב"ס. עד אותו בוקר, היא הספיקה לערוך מעט מאוד חפיפות כדי להתכונן לתפקיד של סוהרת נשים.

כלא 'אלה' מיועד לאכלס 823 אסירים, אבל על קליטת מאות אסירים מ-30 מדינות, בבת-אחת, בסיטואציה קשה במיוחד, אפשר היה רק לחלום. באוטובוסים שהתקדמו בינתיים לכיוון הכלא היו פעילי שלום, כביכול, מאוסטרליה, קובה, ניו-זילנד, כווייט, יוון, איטליה, ירדן, ארצות-הברית, אירלנד, גרמניה, סרביה, מקדוניה, פקיסטן ומדינות נוספות. גנ"ם שלום הביט בסגל הצעיר, הבוסרי כמעט, של סוהריו. רובם סיימו זה עתה קורס קצינים, הספיקו לשרת בכלא בקושי שבועיים ונמצאו בעיקר בתהליכי למידה וגיבוש. הוא תהה בינו לבין עצמו האם להתפלל שהכול יעבור בשלום, או להיות אופטימי ולסמוך על קציניו הצעירים, שיצליחו במשימתם. הוא השקיף על הכלא החדש ביותר במזרח התיכון, ונזכר בדבריו של נציב שב"ס, רבי-גונדר בני קניאק, שהגדיר את 'אלה' כ"חלון הראווה של הארגון". שלום התלבט האם ההגדרה הזו אכן תשרוד את הימים הבאים, שהיו ברגע זה לא יותר מאשר תעלומה אחת גדולה. ההרגשה הטובה, הוא מספר,

קצת לפני השעה ארבע אחר-הצהריים של יום שני, 31 במאי, ירד מפקד בית הסוהר 'אלה', גנ"ם יעקב שלום, מחדרו דרך המדרגות המבהיקות, המוליכות לקומה הראשונה של בית הסוהר החדש, הטביע את חתימת אצבעו על הקורא הביומטרי והתקדם לכיוון מכלול הקליטה. 12 אוטובוסים ועליהם 604 ממשותפי המשט הטורקי לעזה, עמדו להגיע בכל רגע לשערי 'אלה', הכלא הראשון בישראל שנבנה על-ידי זכייין ואמור היה לפעול בניהול פרטי, עד שהוחזר השנה בהחלטת בג"ץ לבעלות שירות בתי הסוהר.

המבנה הממוקם בסמוך לכלא 'אוהלי קידר' בכאר שבע ובולט בצבעיו המיוחדים על רקע הנוף הצהבהב, עמד ריק במשך שמונה חודשים עד לתחילת האכלוס, בשבוע השני של חודש מאי. בבוקר ה-31 במאי היו ב'אלה' פחות מ-80 אסירים פליליים והמתקן היה למעשה בהרצה, לאחר חודשים שבהם עמד ללא שימוש. במקור,

**"קליטת אסירי המשט
היתה האתגר הראשון
והמבחן הראשון של 'אלה'
כחלון הראווה של שב"ס"**

מחכה להם מזון אוכל ענק וכו שפע גבינות, ירקות, לחמים ובקבוקי מים. "הם פשוט התנפלו על המזון", מספר שלום ומחיר, "ואחרי זה עוד התלוננו לאנשי הצלב האדום שלא נתנו להם אוכל... הם קיבלו תאים חדשים ונקיים, כלי מיטה ושמיכות חדשות - הם האסירים הראשונים שאכלו את התאים האלה, והראשונים שהשתמשו במקלחות ובשירותים".

למרב האירוניה, זכו עצורי המשט להיקלט בבית סוהר ברמה של "חמישה כוכבים", העתק מדויק של מתקן כליאה אמריקני. שטחו הבנוי של כלא 'אלה' הוא 26 אלף מ"ר והוא מופעל באמצעים טכנולוגיים מהמתקדמים בעולם, כמו מערכת זיהוי ביומטרי, מערכות בקרת מבנה השולטות על המים, המיוזג המרכזי והחשמל, ומערכת פתיחת וסגירת אגפים הנשלטת בלחיצת מקש אחת. עלות עבודת הבנייה של הכלא החדש נאמדת בכ-220 מיליון שקל והוא מצטיין בשטח מחיה גדול במיוחד לאסיר - שישה מ"ר לאסיר בתאים המיועדים לשני אסירים (לעומת 3.2 בתא רגיל של מתקן שב"ס). בתאים של ארבעה אסירים השטח לאסיר הוא 4.9 מ"ר, והממוצע הוא 5.3 מ"ר. "זהו שטח המחיה לאסיר הגדול ביותר בבתי סוהר מהדור החדש, גדול בכמעט מטר מהקיים", מדגיש שלום. ייחודו של 'אלה', בין היתר, הוא במה שמכונה Day-Room - חלל ענק של 600 מ"ר בכל אגף, אליו

הנקלטים והסיטואציה הרגישה במיוחד, קוצרו והוגמשו תהליכים. רכבי 'נחשון' לא עוכבו, למשל, עד לאימות הספירה, וברגע שנמצאו ההתאמות הנדרשות, שוחררו לדרכם להביא עוד עצורים מהנמל.

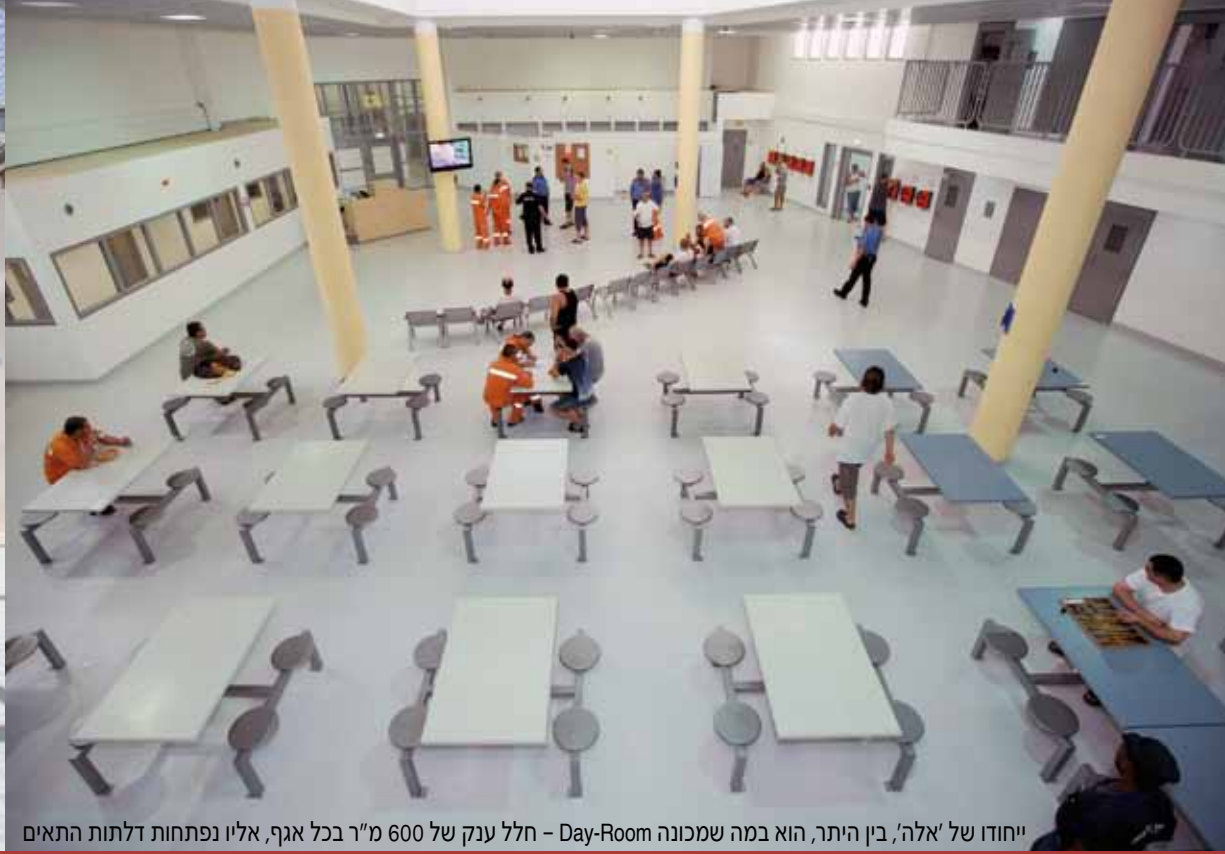
הכניסה לבית הסוהר החדש, הנקי והמצוחצח של מאות עצורים מלוכלכים ומותשים היתה תמונה מאוד לא מלבבת. "לא נעים להגיד, אבל פשוט אי-אפשר היה לעמוד לידם. הם הדיפו ריח רע", מתוודה קריספיל.

צעד ראשון היה לספק לאסירים ציוד אישי ולשלוח אותם לתאים להתקלח. "בשל מצבם המיוחד", מסביר שלום, "הענקנו להם סל סדקית מורחב, הכולל מברשת שיניים ומשחת שיניים, שמפו, שמיכות, מגבות חדשות, מגש לאוכל, גופייה, חולצה ומכנסיים, לבנים, גרביים ועוד. הנשים קיבלו לבני נשים מסוגים ובצבעים שונים, חילקנו אימוניות ונעלי ספורט, והכול בשפע ומכל הלב. בשתיים בלילה הודיעו מפקדות האגפים שלנשים חסרים מוצרים היגייניים. פנינו לכלא 'אוהלי קידר' והם מיד שלחו לנו ארגז ענק עם כל הפריטים הדרושים".

רמה של "חמישה כוכבים"
ההנחה היתה כי האסירים יגיעו רעבים. ואמנם, עם כניסתם לאגפים גילו נוסעי המשט שבמקום

חשש למהומות
ההערכות המוקדמות דיברו על פוטנציאל להתפרעויות ולהתלקחות אדירה, והפקודה שפרסם אלי גביון דיברה על איפוק רגישות ועל אישימוש בכוח. בבוקר הזה היה כבר ברור שהאיפוק יידרש לא אל מול שוחרר שלום, אלא נגד גרעין קשה של טרוריסטים ומחוללי מהומות. דקה אחת לפני שנראו באופק תריסר האוטובוסים המלווים בלוחמי 'נחשון', ידע שלום שהארגון בו הוא משרת, המושתת על נהלים ושגרת עבודה, עומד למבחן קשה במשימת קליטתם של מאות עצורים בתוך שעות, בכלא חדש שרק החל לפעול ובעיצומו של אירוע טראומתי מתגלגל, בעל השלכות בינלאומיות. "שב"ס הוא ארגון מאוד מסודר", מדגיש שלום. "קיבלנו מראש קבוצת פקודות (דפ"אות), אבל כששמענו למשל על המכות שספגו החיילים שעלו לסיפון האונייה, עלה החשש שהעצורים מסוגלים גם להכות סוהרים, והיה לנו ברור שנעשה הכול כדי שאירוע כזה לא יתפתח".

אנשי יחידת הרישום, בראשות קצינת אסירים מחוזית, גונדר משנה איילה חיים, גויסו לתמוך בתהליכי הקליטה ההמוניים, ולשלום אין מילים על העבודה המקצועית והמסורה שעשו אלה. במשך 14 שעות - מארבע אחר הצהריים של ה-31 ביוני ועד שש בבוקר למחרת - צולמו, נרשמו ונקלטו כל 604 האסירים. בשל המספר הרב של

יחודו של 'אלה', בין היתר, הוא במה שמכונה Day-Room - חלל ענק של 600 מ"ר בכל אגף, אליו נפתחות דלתות התאים

לא פיללו כנראה. אבל גם התנאים הטובים ביותר לא עזרו מול הנחישות של חלק מהאסירים לנסות ולחולל מהומה. "הטורקים החליטו פתאום שהם לא מוכנים להיכנס לתאים אלא אם תתמלאנה דרישותיהם. הם צעקו שיש להם Demands (דרישות). באירוע גייל מפעילים כוח, אך במקרה הזה, הדבר לא היה אפשרי. הודעתי להם שכאן אין Demands אלא Requests (בקשות), ושאלתי לרצונם. הם ביקשו לראות את הקונסול הטורקי. אישירתי כמובן את הבקשה וכולם נרגעו."

שלוש ושאר אנשי הסגל נשארו ב'אלה' ארבעה ימים רצופים, בהם כמעט שלא ישנו. הפקודה שניתנה לסגל הורתה, בין היתר, לערב את המפקד בכל בעיה. "המטרה שלנו היתה לשמור בכל זאת על איזה סטנדרט מינימלי של כליאה, כדי שהם לא יעשו מה שהם רוצים, אבל מצד שני השארנו להם את הכסף והחפצים האישיים. לקחנו רק דרכונים, טלפונים ניידים, מחשבים ומצלמות והחזרנו להם בסוף הכול, עם רישום מדויק של השמות ושל כל פריט."

ביום שני, ה-1 בינוי, הגיע נציג שב"ס, רב-גונדר בני קניאק, לבית הסוהר. בין היתר, הוא ביקר באגף הנשים ופגש שם את הדר וייסמן. הנציג שאל האם הנשים זקוקות למשהו, ווייסמן, שמצאה את עצמה בשבוע השלישי לעבודתה מול הסמכות הבכירה ביותר בשב"ס, לא התבלבלה. "כן", השיבה. "אם אפשר, שיחת טלפון אחת לכל אסירה", והנציג אישר. "התרגשתי מהתשובה שלו", היא משחזרת. "הנשים חשו אי-שקט בגלל שלא היה להן קשר עם המשפחות וחששתי שהמצב עלול להסלים. לפי הנהל, הסוהרות היו אלה שחיגו, ובעזרת מתנדב דובר טורקית וידאו שאכן מדובר במשפחת האסירה". אז גם התברר, לדברי וייסמן, שחלק ממשפחתי המשט נאספו ממש מהרחוב ועלו על האוניות, לא בגלל אידיאולוגיה אלא תמורת תשלום. בני משפחותיהם כלל לא ידעו היכן הם.

על חלוקת שלוש ארוחות ביום. עוד טענה שהעלו הנוסעים היתה שהם לא קיבלו טיפול רפואי. אני אישית פיקחתי על כך שכל אחד מהם יפגוש חובש ומי שחש ברע, פגש רופא כחלק מתהליך הקליטה. יתרה מזאת, כל אחד מהם אף נפגש עם עובדת סוציאלית". לדברי שלום, בית הסוהר 'אלה' מרושת בלא פחות מ-400 מצלמות, "כך שהכול מתועד ושמור למקרה שנצטרך להוכיח משהו..."

הגדרת 'אלה' כ'חלון הראווה של שב"ס' נבחנה, בסופו של דבר, גם בקליטת אסירי המשט. שלום: "ההגדרה הזו קיפלה בתוכה ציפיות רבות שהיו בשעתו מהזכייין וגם כיום מצפים ששב"ס יעמוד בקריטריונים שהוצבו למתקן מראשיתו. כמובן שיש שינויים, והכלא לא יאכלס רק אסירים קלים או 'לא רצידיביסטים', כפי שקבע הזכייין, אבל עדיין הרף שהוצב לנו הוא גבוה, והמטרה היא להיכנס לנעליים ולמדדים של הזכייין. לכן, כשנכנסתי לתפקיד הגדרתי את חזון בית הסוהר בשלוש מילים: 'ראשון בין שווים', ציטוט של צ'רצ'יל. הכוונה היא לערך המוסף של 'אלה' על פני בתי סוהר אחרים. אם נצליח, הוא יהיה כזה. מבחינתי, קליטת אסירי המשט באה בזמן. זה היה האתגר הראשון והמבחן הראשון של 'אלה' כ'חלון הראווה של שב"ס'."

האתגר הנוסף והלא פחות חשוב היה לקלוט את אסירי המשט בלי לפתוח חזית שנייה בכלא, נוסף על זו שהתלקחה על הספינה. "היה כאן פוטנציאל למהומה אדירה. למעלה מ-600 אסירים בפנים, כולל טרוריסטים, אסירים לשעבר וגרעין קשה מאוד של טורקים במצב של התנגדות מופגנת. כל זאת, יחד עם צבא של עיתונאים המתגודד בשערי הכלא, 38 קונסולים ו-27 עורכי דין בהמתנה."

"בקשות" ולא "דרישות"

למרות המצב המורכב, אנשי הסגל של 'אלה' מדווחים כי כניסת האסירים לתאים לוותה בקריאות השתאות מצדם, לנוכח התנאים המזוהרים, להם

נפתחות דלתות התאים, הכולל כורסאות ומקלט טלוויזיה. כל אגף נפתח לחצר טיולים וכל אלה יחדיו מאפשרים לאסיר מרחב מחיה מרווח.

הם עוד מתלוננים...

"אחרי שאסירי המשט עזבו את הכלא, הם התראיינו לאמצעי התקשורת וסיפרו שלא נתנו להם בגדים, בעודם לובשים את האימוניות שקיבלו מאיתנו. הם טענו שהשמענו להם מוסיקה רועשת כל הלילה בתאים, משהו שאפילו מבחינה טכנית אין לנו שום אפשרות לעשות. הם טענו שלא נתנו להם סבון, כאשר בכל סל סדקית אישי שקיבלו היה סבון, וכן, הם העזו לומר שלא היה אוכל, בעוד אנחנו הצבנו מזנון באולם המרכזי בכל אגף ודאגנו להעמיס עליו אוכל במשך 24 שעות, נוסף

כלא 'אלה' מופעל באמצעים טכנולוגיים מהמתקדמים בעולם, כמו מערכת זיהוי ביומטרי

"הסגל פשוט עבר תהליך גיבוש מזורז בזכות המשט. הם הגיבורים האמיתיים של האירוע"

משימה שב"סית כוללת

גונדר אלי גביון

"חשוב לציין שהטיפול באסירי המשט היה משימה שב"סית כוללת", מדגיש מפקד מחוז דרום גונדר אלי גביון. "נטלו בה חלק כל יחידות המחוז, אשר גיבו את סגל 'אלה' תוך שיתוף פעולה מלא ומקצועיות רבה. הוכחנו שכאשר שב"ס נדרש לבצע משימה לאומית - הסוהרים שלנו מוכנים וערוכים וניתוחי המצב וההערכות שלנו מדויקים ומקצועיים. לכן גם הצלחנו לבצע את המשימה על הצד הטוב ביותר. שב"ס ראוי, ללא ספק, להימנות עם גורמי הביטחון. הוכחנו כי אנו לא פחות איכותיים, מקצועיים ותורמים לבטחון המדינה מאשר גופים אחרים. כל זאת, בזכות הסוהרים שלנו, העושים עבודת קודש".

תודה על הטיפול

הילה פסטרנק מצאה את עצמה מטפלת באישה טורקיה, שחששה כי בעלה נהרג במשט. "היא היתה מרוסקת נפשית, לא רצתה לאכול או לשתות ונצמדה לבגדים ספוגייהם של בעלה. מאוחר יותר נקראה לזהות את תמונתו, וכאשר קיבלה את הידיעה הוודאית כי הוא בין ההרוגים, משום מה נרגעה, הודתה לי על הטיפול ואמרה שאינה כועסת. לי זה היה חשוב לשמוע. אישה אחרת, מוסלמית, סבלה ממחשבים בלב אבל סירבה להיבדק על ידי רופא גבר. הלכתי אתה יד ביד ממש לבדיקה, וגם היא הודתה לי".

שלום מפליג בשבחים על עבודת קודש שעשה הצוות. על היצירתיות והיוזמה שאפיינו את התנהלותם ובעיקר על כך שלא שמע מאיש אפילו תלונה אחת. "היו ניסיונות של נוסעי המשט להתסיס את האווריה, אבל סגל בית הסוהר, מפקדי המשמרות הצעירים האלה, ידעו כיצד לטפל בבקשות, השיבו כל הזמן בנימוס ודאגו להביא אנשי מקצוע לפי הצורך. חשוב לציין גם את עבודתם של לוחמי 'נחשון', שעשו את מלאכתם תוך שמירה על שקט ואיפוק במהלך הנסיעה לכלא, שעברה ללא תלונה".

ב-1 ביוני, 24 שעות אחרי הגעת העצורים, מספר שלום, החלו להגיע אל הכלא, גלים גלים, הקונסולים, עורכי הדין, דיינים ממשד המשפטים, נציגי משרד הפנים, צה"ל, משרד החוץ, יחידת עוז (יחידת הטיפול במהגרים), אנשי שב"כ ואנשי הצלב האדום. "היינו צריכים לטפל באסירים, אבל היינו עסוקים לא פחות עם עוד כ-100 איש מהצד השני. חגיגה. עורכי הדין ביקשו חדרים, דבר שנשמע פשוט הזוי. הודענו להם שאנחנו פותחים את ה-Day-Room בשבילם והם יוכלו לעבור מאגף לאגף באופן חופשי. אני לא חושב שיש דוגמה ליחס פתוח כזה בתוככי כלא. על דבר אחד הקפדנו - שאחד העצורים לא יתחלף עם איוה

רב. הזעקתי את רב בית הסוהר וביקשתי שיבטיח לו 'בלי נדר' כל מה שירצה, רק שיעלה לרכב"... סאגה נוספת התחוללה בקרב עורכי הדין, שלא שיערו כמה מהר ישוחררו הלקוחות הפוטנציאליים שלהם, וגילו זאת למגינת לבם, כאשר רוב האסירים כבר היו על הרכבים. "הם ביקשו לדבר אתי ואני פשוט הייתי עסוק. צעקו עלי שאני מפר חוק ואיימו בתביעה. הודעתי להם שיוכלו לראות את הלקוחות שלהם בשדה התעופה"... הגירוש התבצע בשני שלבים. 118 אזרחי מדינות ערביות גורשו על ידי המשטרה הצבאית דרך מחסום אלנבי. יתר האסירים גורשו על ידי יחידת עוז דרך נמל התעופה בן-גוריון לטורקיה. כשיצא הטרנזיט האחרון משטח בית הסוהר, הסתכל שלום על סגל הסוהרים שליווה בעיניו את הרכב המתרחק. לידם ניצב גם אלי גביון, שתמך וגיבה את עבודתם ביומיים הקשים שידעו. "עברנו 48 שעות מטורפות אבל צלחנו את המבחן, ללא תלונה, משום גוף. הסוהרים שלי התבגרו, להערכתי, כ-20 שנה לפחות, מבחינת ניהול אנשים... הסגל פשוט עבר תהליך גיבוש מזורז בזכות המשט. הם הגיבורים האמיתיים של האירוע".

עורך דין ויחמוק מהכלא, אבל בדיוק בשביל זה יש לי סגל מדהים". רס"ד דקל אזולאי, 31, קצין חינוך, היה האחראי על עורכי הדין והקונסולים והתרוצץ ללא הרף בינם לבין האסירים. "הגישה שנקטנו היתה להכיל את הטענות שהיו לחלקם, ולתת להם להבין שאנחנו בעד פתרונות מעשיים וחיוביים ועושים הכול כדי לאפשר להם קשר עם כל אסיר. בסופו של דבר הגיעו אלינו גם משובי תודה רבים על הטיפול".

הגירוש מהארץ

בחצות הלילה שבין ה-2 ל-3 ביוני הגיע צו הגירוש מהארץ. שלום: "צריך להבין את היקף העבודה. כאשר הגיע הצו עדיין עסקו ביחידת הרישום בקלידת נתוני הקליטה, ובמקביל הם נאלצו כבר להתחיל ברישום היציאה של 604 האסירים". מיד עם קבלת הצו החל תהליך הגירוש, שארך שעות וסבל מלא מעט עיכובים ובעיות. הירדנים, למשל, לא הסכימו לעלות על זיננות של המשטרה הצבאית. ביקשתי משב"ס לשלוח במהירות רכבי טרנזיט ובתוך זמן פתרנו גם את הבעיה הזאת. האסיר האחרון, אירי ממוצא יהודי, נאחו ברלת התא ולא רצה לצאת, אלא אם נאפשר לו לראות